

Nr 97.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; given Stockholms slott den 11 februari 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Jakob Pettersson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Departementschefen, statsrådet Pettersson, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet följande:

Femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga bestämdes för budgetåret 1923—1924 (efter det att ett flertal av de tidigare arbetande kommittéerna på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922 upphört med sin verksamhet) till 125,000 kronor. I samband härmed erhöll anslaget, som tidigare varit förslagsanslag, beteckningen reservationsanslag. Från och med budgetåret 1924—1925 nedsattes anslaget ytterligare till 100,000 kronor, med vilket belopp anslag fortfarande är för ändamålet uppfört i riksstaten.

Vid anmälan till statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1927 av frågan om anslag till förevarande ändamål för budgetåret 1927—1928 (statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, sid. 335) anförde jag — efter att hava meddelat, bland annat, att nettoutgifterna å anslaget för budgetåret 1925—1926 uppgått till 166,235 kronor — att en höjning av ifrågavarande anslag från och med nästkommande budgetperiod syntes vara erforderlig. Erfarenheten hade utvisat, att det belopp, som, då reservationer icke funnes, stode till buds för verkställande av behövlige utredningar, med hänsyn till socialdepartementets omfattande arbetsområde för närvarande vore alltför litet. Jag framhöll i detta sammanhang, att ett flertal i och för sig i hög grad påkallade utredningar i ämnen berörande departementets verksamhetsområde — av vilka utredningar åtskilliga begärts av riksdagen och andra gjorts till föremål för upprepade påminnelser från ämbetsverk och enskilda sammanslutningar — icke kunnat igångsättas av brist på medel för bestridande av utredningskostnaderna.

Härefter erinrade jag om vissa särskilda utredningsändamål, vilkas tillgodoseende väntades för nästa budgetår komma att medföra ökad belastning å kommittéanslaget. Vid överbägande ur sålunda angivna synpunkter fann jag, att anslagets belopp icke borde för budgetåret 1927—1928 bestämmas lägre än till 150,000 kronor.

På min hemställan beslöt Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att för budgetåret 1927—1928 höja det under femte huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 100,000 kronor, med 50,000 kronor till 150,000 kronor.

Emellertid hava numera inträffat omständigheter, vilka påkalla framställning till riksdagen om beredande av ökade medel till förevarande ändamål redan under innevarande budgetår. Det har nämligen visat sig, att de till buds stående medlen icke medgiva fullföljande av de inom socialdepartementet för närvarande pågående utredningarna samt att tillgångarna icke äro tillräckliga för fortsättande ens av sådana av dessa utredningar, som äro av natur att icke utan synnerlig olägenhet kunna avbrytas. Vidare har fråga uppstått om igångsättande av en ny omfattande utredning, vilken är av brådskande natur och därför bör påbörjas snarast möjligt.

Vad beträffar sist avsedda fråga har densamma uppkommit därigenom, att de enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 april 1926 av min företrädare i ämbetet tillkallade sakkunniga för verkställande av fortsatt utredning och avgivande av förslag angående arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar (de s. k. 1926 års arbetslöshets-sakkunniga) i skrivelse till mig den 29 januari 1927 framhållit önskvärdheten av att, utöver den utredning som innefattas i de sakkunnigas uppdrag, särskild undersökning åvägbringas rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande.

De sakkunniga hava framhållit, att det för dem redan från början av arbetet stått klart, att åtgärderna på arbetslöshetsfrågans område vore att hänföra till två skilda men nära sammanhängande grupper, nämligen dels åtgärder till lindring av de ekonomiska *följdena av rådande arbetslöshet*

och dels åtgärder till förebyggande och minskning av *själva arbetslösheten*. De sakkunnigas uppdrag avsåge åtgärder, hörande till den första av dessa grupper. Emellertid hade de sakkunniga under arbetets gång haft anledning att vid flera tillfällen även diskutera frågor tillhörande den senare gruppen. Det hade därvid framstått såsom i hög grad önskvärt, att även dithörande frågor gjordes till föremål för en närmare undersökning. Denna borde emellertid av flera skäl ske genom särskilt förordnade personer, varvid likväl samarbete mellan de båda sakkunnigdelegationerna borde äga rum i den mån så kunde anses erforderligt.

Beträffande frågan om det sätt, varpå de sakkunniga tänkt sig att den sålunda ifrågasatta utredningen borde utföras, och de huvudpunkter, som därvid borde komma under omprövning, torde jag i detta sammanhang få hänvisa till innehållet i de sakkunnigas skrivelse med därvid fogad bilaga. Här ber jag endast få nämna, att de sakkunniga — med hänsyn till den åtminstone skenbart starka ökning, som arbetslösheten syntes hava undergått i jämförelse med tiden före världskriget och som icke gjorde intryck av att för närvarande befinna sig på återgång — funnit mest önskvärt, att *det nuvarande läget* närmast gjordes till föremål för undersökning och att detta arbete bedreves med sådan skyndsamhet, att resultatet därav kunde föreligga före 1927 års slut. Därefter borde emellertid undersökningen ytterligare fullföljas till att omfatta arbetslöshetsproblemet som helhet.

För min del finner jag de uppslag, som innefattas i 1926 års arbetslöshetssakkunnigas förevarande skrivelse, vara i hög grad beaktansvärda. Jag anser det därför önskvärt, att en sakkunnigutredning kommer till stånd i det syfte och i väsentlig anslutning till den plan, som de sakkunniga skisserat. Denna utredning torde böra i första hand inriktas på det nuvarande läget beträffande arbetslöshetsförhållandena men därefter med vissa begränsningar fullföljas i fråga om arbetslöshetsproblemet i hela dess vidd och med tanke på en längre framtid. I vad utredningen avser det nuvarande läget, är det tydligen — för att resultaten av densamma må kunna omedelbart och utan fördröjande av 1926 års arbetslöshetssakkunnigas utredning tillgodogöras dessa sakkunnigas arbete — av betydelse att densamma kan snarast möjligt slutföras. Det skulle därför vara av stor vikt, att utredningen i denna del kunde utan uppskov igångsättas. Härtill lämna emellertid, såsom torde hava framgått av det föregående, de till Kungl. Maj:ts föfogande stående medlen för närvarande icke tillgäng. Åtgärder till avlägsnande av detta hinder synas alltså böra vidtagas.

Jag ber nu att få något redogöra för ställningen beträffande femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vid ingången av budgetåret 1926—1927 förefanns enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning en reservation å anslaget av 10,270 kronor 66 öre. Det nya anslagsbeloppet för ifrågavarande budgetår utgör, såsom förut nämnts, 100,000 kronor, varigenom anslagets totalbelopp vid budgetårets början uppgick till 110,270 kronor 66 öre. Till detta belopp bör vid bedömning av anslagets nuvarande ställning läggas summan av vissa till anslaget under budgetåret gjorda inlevereringar, vilka enligt anteckningar i statskontoret till och med den 3 februari 1927 utgjorde 3,837 kronor 37 öre. I sin helhet har det för ändamålet tillgängliga beloppet sålunda till och med sistnämnda dag uppgått till 114,108 kronor 3 öre.

Utgifterna från anslaget hava enligt i statskontoret förda anteckningar till och med nyssnämnda den 3 februari 1927 belöpt sig till 112,811 kronor 12 öre. Fördelningen av detta utgiftsbelopp på olika utredningsändamål framgår av följande sammanställning:

Ändamål.	Belopp.
1) 1926 års sjukförsäkringssakkunniga (7) ¹⁾ (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1926)	kronor 22,925: 67
2) 1924 års landsstatslönesakkunniga (14) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 december 1923)	» 2,634: —
3) Sinnesslövärdssakkunnig (15) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juni 1924)	2,724: 94
4) Sakkunnig för revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad m. m. (16) (Kungl. Maj:ts beslut den 20 juni 1924)	» 2,100: —
5) Tandvårdssakkunniga (17) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 oktober 1924)	» 4,382: —
6) Sakkunnig för omarbetning av kungörelsen den 28 maj 1886 angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter (18) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 juni 1925)	» 802: 86
7) Arbetsfredsdelegationen (19) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 januari 1926)	» 11,153: 77
8) 1926 års sinnessjuksakkunniga (21) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 februari 1926)	» 9,379: 24
9) 1926 års arbetslöshetsakkunniga (22) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 april 1926)	» 28,625: 94
10) Bostadskreditsakkunniga (23) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 april 1926)	» 1,719: 10
11) Lapputredningen (24) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 juli 1926)	» 7,373: 10
12) Moderskapsunderstödssakkunniga (26) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 juli 1926)	» 2,944: 85
13) 1926 års lasarettstadgesakkunniga (27) (Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 oktober 1926)	» 7,690: 18
14) T. f. förste aktuarien E. G. Lindh m. fl. för biträde med viss inom pensionsstyrelsen verkställd utredning (Kungl. Maj:ts beslut den 15 januari 1926)	» 3,753: 15
15) Hovrättsrådet E. H. Elliot för biträde å socialdepartementets lagbyrå med vissa utredningsuppdrag (Kungl. Maj:ts beslut den 17 december 1926)	» 1,807: 26
16) Hovrättsassessorerna N. E. Sandberg för biträde vid fortsatt behandling av frågan om omorganisation av det statsunderstödda sjukkasaväsendet m. m. (Kungl. Maj:ts beslut den 23 december 1926)	» 1,814: 81
17) T. f. revisionssekreteraren P. H. Forssman för biträde å socialdepartementets lagbyrå med vissa utredningsuppdrag (Kungl. Maj:ts beslut den 23 december 1926)	» 411: 90
18) Ersättning till utredningsmän i indelningsärenden	» 568: 35

Summa kronor 112,811: 12

¹⁾ Siffrorna inom parentes angiva utredningens nummer i den till 1927 års riksdag avgivna berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit.

Vidare hava av medicinalstyrelsen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utbetalts vissa smärre belopp, tillhopa 364 kronor 60 öre. De å anslaget utbetalta beloppen utgöra alltså sammanlagt 113,175 kronor 72 öre.

Då tillgångarna å anslaget, såsom förut nämnts, till och med den 3 februari 1927 utgjorde 114,108 kronor 3 öre, beräknades alltså behållningen å anslaget samma dag uppgå till 932 kronor 31 öre.

Den 4 februari 1927 har Kungl. Maj:t emellertid meddelat beslut av innebörd att från femte huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter skola intill ett belopp av omkring 30,000 kronor avföras utgifter för vissa av de omförmälda utredningsarbetena, vilka enligt tidigare meddelade beslut bekostats eller skolat bekostas från kommittéanslaget.

För kommittéändamål kunna alltså beräknas för närvarande finnas disponibla omkring 30,000 kronor. Efter avdrag av på redan förfluten tid belöpande men ännu ej bestridda utgifter till ett uppskattat belopp av omkring 10,000 kronor, återstår härav en summa av omkring 20,000 kronor. Såsom förut antytts är detta belopp icke tillräckligt för att tillåta fullföljande av nu pågående utredningar.

Vid övervägande av de åtgärder, som i anledning härav äro påkallade, har det till en början stått klart, att sådana utredningsarbeten, vilkas fortsättande utan avbrott under angivna förhållanden icke kan anses vara oundgängligen nödvändigt, nu måste avbrytas för att vila, intill dess möjlighet kan yppa sig att återupptaga desamma. Jag kommer i sådant hänseende att senare i dag hemställa om beslut, att följande utredningsarbeten skola, i den mån därigenom föranledas kostnader från ifrågavarande anslag, från och med här angivna tidpunkter vila och därefter icke utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande återupptagas, nämligen de åt 1924 års landsstatslönesakkunniga, tandvårdssakkunniga, bostadskreditsakkunniga och moderskapsunderstödssakkunniga anförtrodda utredningarna från och med den 21 februari samt utredningen angående revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad m. m. från och med den 1 mars 1927. Senast från sistnämnda tidpunkt lärer ock det nu pågående arbetet inom arbetsfredsdelegationen kunna avbrytas. Utredningen rörande omarbetning av kommissionärskungörelsen lärer ock inom den närmaste tiden vara slutförd. Sjukförsäkrings- och lasaretsstadgesakkunniga hava avslutat sitt arbete.

Även efter vidtagande av nämnda åtgärd kommer emellertid för övriga nu pågående utredningsarbeten — beträffande vilka gäller, att de icke utan åsidosättande av särskilt betydelsefulla syften eller avsevärt fördröjande av angelägna ärendens avgörande kunna för närvarande avbrytas — att kvarstå ett avsevärt medelsbehov, som icke täckes av befintliga tillgångar. Såvitt nu är möjligt att bedöma, torde detta behov av ytterligare medel för tiden intill utgången av innevarande budgetår kunna uppskattas till i runt tal 25,000 kronor. Till denna summa torde emellertid böra läggas dels vad som för de utredningar, vilka enligt vad jag förut anfört skulle förklaras vilande, kan åtgå för tiden från den 3 februari 1927 till nyss angivna tidpunkter för arbetenas avbrytande, dels ock ett belopp till ersättning för biträde med

utarbetande av propositioner i vissa ämnen samt för oförutsedda utgifter av natur att bära bestridas från kommittéanslaget. För samtliga de senast angivna ändamålen torde tillhoppa bära beräknas förslagsvis 10,000 kronor.

Till de sålunda angivna beloppen komma slutligen kostnaderna för den nya utredning i arbetslöshetsfrågan, vilken på sätt jag i det föregående framhållit torde bära snarast igångsättas. Det är givetvis icke möjligt att nu exakt beräkna detta medelsbehov, men med hänsyn till utredningens art och nödvändigheten att skyndsamt och intensivt bedriva densamma lär man icke lämpligen bära för återstoden av innevarande budgetår räkna med ett mindre belopp än omkring 15,000 kronor.

Behovet av ytterligare medel för kommittéer och utredningar genom sakkunniga inom socialdepartementet för tiden intill budgetårets utgång kan alltså uppskattas till i runt tal sammanlagt (25,000 + 10,000 + 15,000) 50,000 kronor.

Av det föregående lär man hava framgått, att det måste anses synnerligen önskvärt, att ifrågavarande medelsbehov kan snarast möjligt tillgodoses. De utredningar, för vilka medlen äro avsedda, äro, såsom redan i det föregående framhållits, alla av den största betydelse. Beträffande sättet för anskaffande av medel har i samråd med övriga departementschefer verkställt undersökning, huruvida så stora tillgångar finnes å någon huvudtitels kommittéanslag, att riksdagens medgivande lämpligen kunde begäras till deras användande för ifrågavarande ändamål. Så har emellertid befunnits icke vara förhållandet. Under sådana omständigheter vill jag förorda, att riksdagens medgivande inhämtas till att nämnda belopp, 50,000 kronor, får tagas i anspråk från det för innevarande budgetår utom huvudtitlarna anvisade extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Enligt vad jag inhämtat är ställningen beträffande detta anslag, som i riksstaten uppförts med 1,000,047 kronor, för närvarande sådan, att detsamma torde kunna utan olägenhet bära den avsedda utgiften.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för förstärkning av det under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga må till nämnda anslag från det för budgetåret 1926—1927 anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter överföras ett belopp av 50,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Karlholm.